

SCHENGENSKÁ DOHODA

– postupné rušenie kontrol na hraniciach medzi štátmi Európskej únie. Pomenovaná podľa luxemburskej dedinky Schengen, kde táto zmluva bola podpísaná 14. júna 1985. Na Slovensku vstúpila do platnosti 21. 12. 2007.

UNESCO

(*angl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) – Organizácia OSN pre výchovu, vedu a kultúru, ktorá sídli v Paríži. Svetové dedičstvo je program, ktorého cieľom je zachovať kultúrne diela a prírodné miesta mimoriadneho významu ako spoločné dedičstvo ľudstva pre ďalšie generácie.

V Zozname svetového dedičstva je zapísaných 890 pamiatok. Z toho je 689 kultúrnych pamiatok a 176 prírodných pamiatok. 25 pamiatok je v zozname tak kultúrneho, ako aj prírodného dedičstva.

Slovenské pamiatky zapísané v UNESCO

Kultúrne dedičstvo

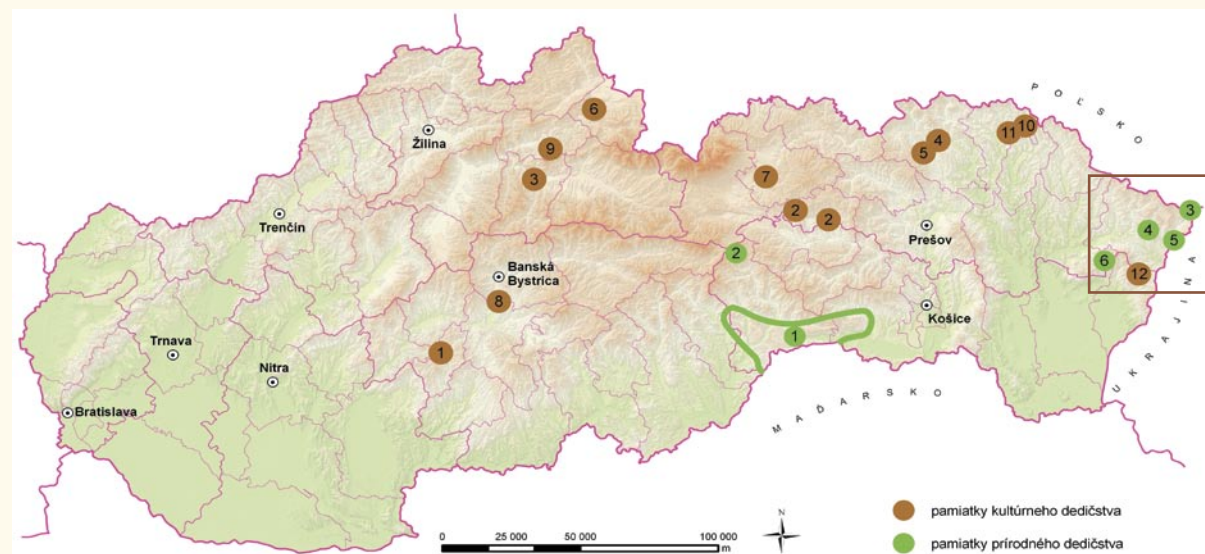
1. Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia – zapísané v r. 1993
2. Spišský hrad a okolie – v r. 1993; historické centrum Levoče, dielo majstra Pavla, vrátane najvyššieho gotického oltára na svete – 18,62 m z obdobia okolo r. 1510 – zapísané v r. 2009.
3. Ľudová architektúra Vlkošinec, okr. Ružomberok – v r. 1993
4. Historické jadro mesta Bardejov – v r. 2000

Drevené kostoly Karpatského oblúka – v r. 2008

5. Rímskokatolícky Kostol sv. Františka z Assisi v Hervartove, okr. Bardejov
6. Rímskokatolícky Kostol Všetkých svätých v Tvrdošine
7. Evanjelický artikulárny kostol v Kežmarku
8. Evanjelický artikulárny kostol v Hronseku, okr. Banská Bystrica
9. Evanjelický artikulárny kostol v Leštínach, okr. Dolný Kubín (*artikulárne kostoly sa stavali na základe zákonného článku, tzv. artikuly cisára Leopolda I. na konci 17. storočia za hradbami mesta*)
10. Gréckokatolícky Kostol sv. Mikuláša v Bodružali, okr. Svidník
11. Gréckokatolícky Kostol sv. Michala Archanjela v Ladomirovej, okr. Svidník
12. Gréckokatolícky Kostol sv. Mikuláša Biskupa v Ruskej Bystrej, okr. Sobrance

Prírodné dedičstvo

1. Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu (Maďarsko) – v r. 1995
2. Dobšinská ľadová jaskyňa a Stratenská jaskyňa, okr. Rožňava – v r. 2000
- Pralesy: 3. Stuzica, 4. Havešová a 5. Rožok v Národnom parku Poloniny, okr. Snina a 6. Vihorlat v rovnomennom chránenom krajinnom území, okr. Sobrance a Snina – v r. 2007

Detail zrubovej konštrukcie utesnenej machom

Charakteristika kostolíkov východného obradu

Boli postavené v najchudobnejších územiach; spája ich nevšedná posvätná úcta k Tajomstvu, mystike a tradícii. Sú dôkazom remeselnej zručnosti našich predkov – postavené z jedľového dreva (*stromy vyťaté vo vhodnom čase, aby čo najdlhšie odolávali poveternostným vplyvom*), pokryté ručne vyrábanymi drevenými šindľami, postavené bez jediného klinca (*tie totiž symbolizovali umučenie Ježiša Krista*).

Všetky kostolíky sú rozdelené na tri časti – vstupnú časť (babinec – miesto pre ženy a nepokrstených), chrámovú loď a oltárnu časť, oddelenú od lode ikonostasom.

Ikona (*gr. εικων, eikón, obraz*) je sakrálny obraz, zvyčajne „napísaný“ na dreve. Pochádza z byzantskej kultúry, používa sa teda v pravoslávnej a gréckokatolíckej cirkvi. Vyobrazuje Najsvätejšiu Trojicu, Ježiša Krista, Pannu Máriu, alebo veľkých svätcov (sv. Mikuláša, sv. Bazila Veľkého, sv. Juraja, biblické scény). Znázorňuje boj protikladov, svet dobra a zla, svet nadprirodze-

Detail severnej strany ikonostasu v Ruskej Bystrej

ný a pozemský. Ikony tak predstavujú bránu do neba. Ich tvorba podlieha prísny m pravidlám, ktoré sa ani plynutím stáročí prakticky nemenia. Ikonostas – súbor ikon, oddeľuje ako stena vstup do oltárnej časti – svätyne. Azda najznámejším maliarom ikon bol Rus Andrej Rubľov (1360 ? - 1430).

Drevený kostol na Schengene, zapísaný v Zozname UNESCO

Gréckokatolícky drevený Kostol sv. Mikuláša Biskupa (3./4. st. v Myre, Malá Ázia, dnešné Turecko) v Ruskej Bystrej, okr. Sobrance bol postavený približne v r. 1720 – 1730. Jednoduchý zrubový kostol s trojpriestorovou kompozíciou: svätyňa, loď a babinec.

Na západnej strane je zvonica, nad svätyňou je umiestnená menšia vežička, tzv. sanktusník (*lat. sanctus = svätý*). V rokoch 2001–2002 sa uskutočnila komplexná obnova kostola (strecha z ručne štiepaného dreveného šindľa, konzervácia všetkých drevených prvkov).

Adresa: Ruská Bystrá, 072 64 Podhoroď, okr. Sobrance

Tel.: 056/658–40–71 (*Obecný úrad*)

V Zozname UNESCO sú aj gréckokatolícke Kostoly sv. Mikuláša v Bodružali a sv. Michala Archanjela v Ladomirovej v okr. Svidník.

Drevené kostolíky, ktoré nie sú zapísané v Zozname UNESCO

- Inovce
- Hrabová Roztoka
- Kalná Roztoka
- Uličské Krivé
- Ruský Potok
- Topoľa

„Môj dom bude domom modlitby ...“ (Lk 19,46)

Detail južnej strany ikonostasu v Ruskej Bystrej

Riaba skala

Karpatské bukové pralesy na Schengenskej hranici

Sú cezhraničným prírodným svetovým dedičstvom. Ich jedinečnosť spočíva v tom, že sa zachovali v takom stave, v akom rástli tisícky rokov.

Rozlišujú sa tri vývojové štádiá pralesa

1. dorastanie (les mladší ako 150 rokov)
2. optimum (150 – 250 rokov)
3. rozpad (nad 250 rokov)
stromy hynú a prirodzený cyklus sa opakuje

Desať lokalít Karpatských bukových pralesov

Slovensko (4): Stuzica – Bukovské vrchy, Havešová, Rožok a Vihorlat
Ukrajina (6): Stuzica – Užok, Čornohora, Kuzij – Trybušany, Maramoršo, Svydovec, Uholka – Široký luh.

Hlavnou drevinou karpatských bukových lesov je buk lesný (*Fagus sylvatica*). Spolu s jedľou bielou (*Abies alba*) vytvárajú vzácne spoločenstvá.

Pralesy v Národnom parku Poloniny

Národný park Poloniny (názov pochádza z ukrajinčiny a znamená „horské lúky“, ktoré začínajú nad hornou hranicou lesa, v oblastiach nad 1000 m n.m.) nachádza sa na hranici s Poľskom a Ukrajinou.

Osobitosť územia zvyčajne zdôrazňuje skutočnosť, že je to jediná biosférická rezervácia na svete, ktorá sa rozprestiera na území troch krajín. Tieto sa stretávajú na najvyššom bode, ktorým je Kremenec (1210 m n.m.).

Stručná charakteristika územia

– Najväčší komplex pôvodných bukovojedľových lesov v Európe (30 000 ha), ktoré miestami prechádzajú až do pralesov.

– Rozsiahle miesto výskytu vzácných a ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

– Žijú tu veľké šelmy – medveď hnedý, vlk dravý, rys ostrovid, mačka divá. Na Slovensku iba tu žije zuborohý vo voľnej prírode.

– Vodná nádrž Starina – najväčší rezervoár pitnej vody na Slovensku, 60 mil. m³. Odtiaľ sú zásobované aj mestá Prešov a Košice.

– *Obec Nová Sedlica, najvýchodnejšia na Slovensku, je hlavným východiskom pre návštevu Polonín.*

1. **Stuzica** – plocha jadrového územia 2 950,00 ha (NPR – 761,49 ha)
Svojou rozlohou a zachovalosťou lesa je unikátom tak na Slovensku, ako aj v celej Európe. Tu sa nachádzajú prírodné rezervácie, povestná Riaba skala, Plaša, Šípková a Udava.

2. **Havešová** – plocha jadrového územia 171,32 ha
Patrí medzi najstaršie prírodné rezervácie v NP Poloniny (1964). Raritou z celosvetového hľadiska je buk s výškou 56 m.

3. **Rožok** 67,13 ha
Aj tu prevažuje takmer čistý bukový prales. Najväčšia časť lesov rezervácie je v štádiu dorastania a optima. Prales je hniezdiskom sovy belavej.

4. **Vihorlat** 2 578,00 ha
Turista tu nájde rozsiahly komplex bukových pralesov, ktorý sa tiahne pozdĺž oblúka hlavného hrebeňa Vihorlatských vrchov severne od jazera Morské oko. Zahŕňa vrchol Vihorlatu a časť Chránenej krajinnéj oblasti (CHKO) Vihorlat. Výškové rozpätie 630 – 1 076 m n.m.

Iba zriedkavo sa vyskytuje jedľa biela, javor horský a jaseň štíhly.

„Na starom kmeni vyrastá nový život...“

Prales Stuzica

Mikroregión Okna

Pomenovaný podľa rovnomennej riečky, ktorá vyteká z Morského oka. Tvori ho 8 obcí: Remetské Hámre, Vyšné Remety, Vyšná Rybnica, Jasenov, Ruskovce, Úbrež, Fekišovce a Nižná Rybnica.

Morské oko

Národná prírodná rezervácia Morské oko bola vyhlásená v roku 1984 na ochranu jeho biologických hodnôt, flóry a fauny v jeho okolí. V Európe unikátne jazero vzniklo v dôsledku vulkanickej činnosti – zosuv pôdy prehradil údolie potoka Okna. Súčasná podoba jazera existuje od osemdesiatych rokov 19. storočia, keď bola dobudovaná hrádza. Hladina vody stúpla o 5 m a jeho plocha sa zväčšila na 13,80 ha. Dnes má hĺbku 25 m. Žijú tu najmä pstruhy a raky, indikátory čistej vody.

Lov rýb, ale aj zber húb sú v tejto oblasti prísne zakázané. Pozdĺž potoka Okna viedla lesná železnica cez Remetské Hámre až do Michaloviec – postavená v r. 1920 – 24 v dĺžke 43 km, ktorou sa zväžalo drevo. Jej pozostatky sú na niektorých miestach ešte dobre viditeľné.

Ubytovanie a stravovanie:

Ubytovňa Obecného úradu Remetské Hámre
Tel. 056/659-52-36

Poľovnícka reštaurácia, Remetské Hámre 214
Tel.: 0905-785-481, 056/659-52-14

Kašielik Remetské Hámre, Tel. 056/659-52-36

Motorest – RYBNÍČKA
Tel. 056/659-52-62, e-mail: ryby@centrum.sk

Pstruhová farma – DUHÁK, Vyšná Rybnica
Tel. 0908-953-450, 056/659-50-40

Penzión Valéria, Vyšná Rybnica 153
Tel. 0907-144-012, 0908-337-426

Turistické známkové miesta
www.turisticke-znamky.sk

Remetské Hámre

Vyšné Remety

Vyšná Rybnica

Jasenov

Ruskovce

Úbrež

Fekišovce

Nižná Rybnica

NÁUČNÉ CHODNÍKY

1. Remetské Hámre 276 m. n. m. – Morské oko 618 m. n. m., nenáročná, 2:35 hod. (7 zastávok)
2. Lesnícky náučný chodník okolo Morského oka, 618 m. n. m. – 2,7 km, nenáročná, 1:00 hod. (9 zastávok)
3. Morské oko – Sninský kameň, 1005 m. n. m. – 4 km, stredne náročná, 2:30 hod. – Sninské rybníky, 275 m. n. m. – 8 km, nenáročná, 2:15 hod. (10 zastávok)

Sninský kameň – plocha 5,59 ha, z toho skalné útvary 1,62 ha. Výška vrcholovej plošiny je 15 – 20 m, dĺžka 300 m. Po výstupe železnými schodíkmi sa návštevníkovi naskytne nádherný pohľad na Morské oko, okolité dediny a široké okolie. Vrchol Sninského kameňa ozdobuje viacero chránených rastlín, medzi inými napríklad atraktívny plamienok alpínsky, zvonček okrúhlostý a horec luskáčovitý.

NOVOOTVORENÉ TURISTICKÉ CHODNÍKY V ROKU 2009

Remetské Hámre – Falašov potok – Pilníkova lúka – Pod dielom – Ruská Bystrá

(Dĺžka trasy: 14 km, prevýšenie: +540, klesanie – 402 m, čas: 3:45 hod., náročnosť: stredná, vhodná aj pre cyklistov – ale obtiažna!)

Krivec – Bejla kopec – Strihovská poľana – Krivec

Na parkovisku Krivec odbočíme za mostíkom vpravo proti prúdu potoka, (dĺžka trasy: 3 km, prevýšenie: +410 m, čas: 1:20 hod., späť 0:55 hod., náročnosť: stredná, nevhodná pre cyklistov!)

CYKLOTRASY

Michalovce – Morské oko a späť

Michalovce – Jovsa (prameň) – Remetské Hámre – Morské oko (628 m n. m.) – Jovsa – Lúčky (hrádza) – Michalovce (dĺžka trasy: 66 km, prevýšenie: 500 m, čas: 4 hod., náročnosť: stredná)

Okolo Vihorlatu

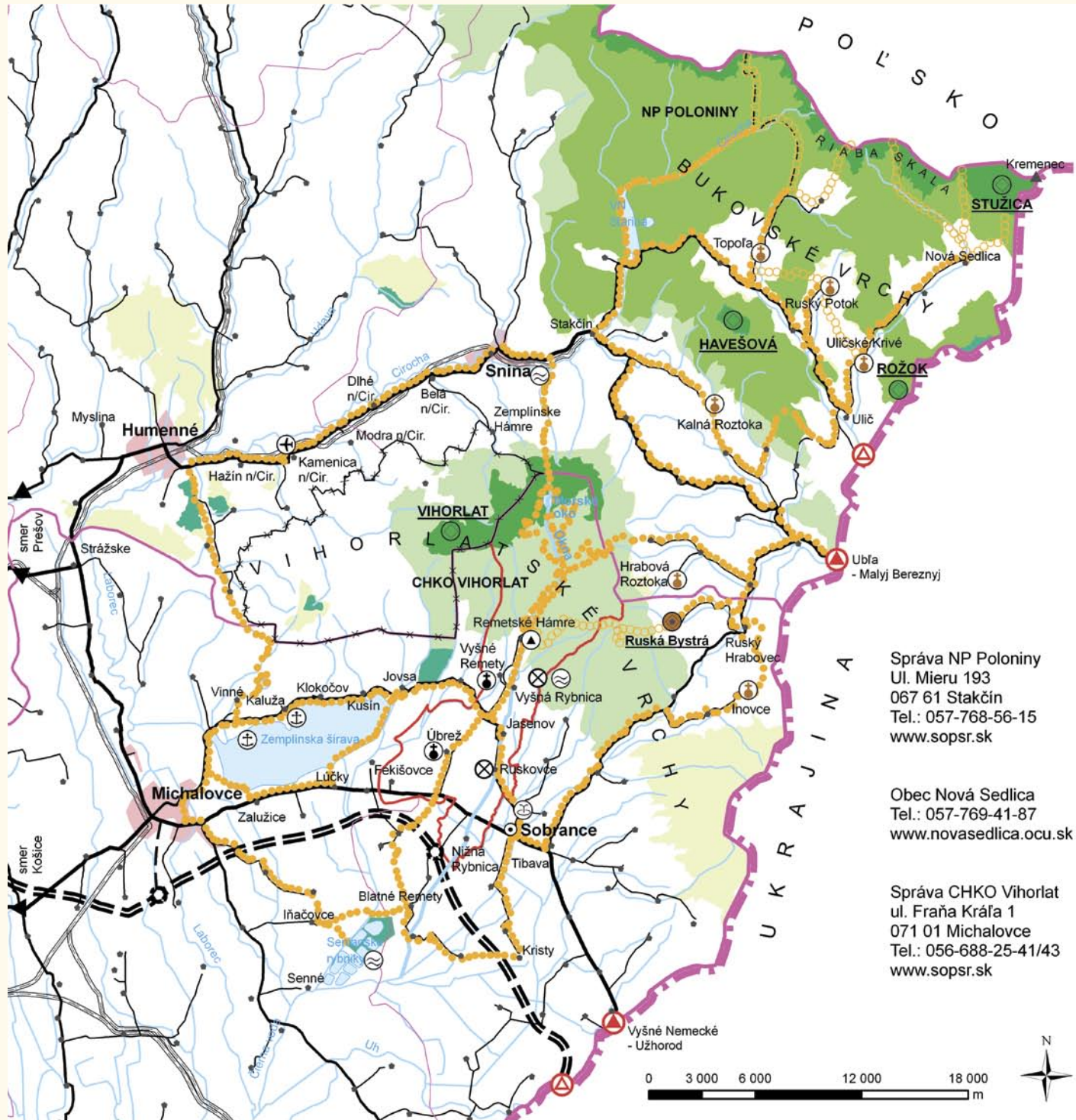
Michalovce – Širava – Remetské Hámre – Potašná (*) – Strihovské sedlo – Pri Umretom – Snina – Kamenica nad Cirochovou – Ptičie – Porúbka – Vinné – Michalovce (dĺžka trasy: 90 km, prevýšenie: 650 m, čas: 6 hod., náročnosť: ťažká)
(*možná návšteva Morského oka, + 10 km.)

Morské oko – Sobrance – Senné rybníky – Michalovce

Morské oko – Remetské Hámre – Jasenov – Sobrance – Kristy – Svätuš – Blatné Remety – Senné rybníky – Michalovce (dĺžka trasy: 45 km, prevýšenie: 500 m, čas: 3 hod., náročnosť: ľahká)

Remetské Hámre – Úbrež – Senné rybníky – Michalovce

Remetské Hámre – Úbrež – Veľké Revišťa – Blatné Remety – Senné rybníky – Iňačovce – Michalovce (dĺžka trasy: 37 km, prevýšenie: 500 m, čas: 2,5 hod., náročnosť: ľahká)

Správa NP Poloniny
Ul. Mieru 193
067 61 Stakčín
Tel.: 057-768-56-15
www.soprsr.sk

Obec Nová Sedlica
Tel.: 057-769-41-87
www.novasedlica.ocu.sk

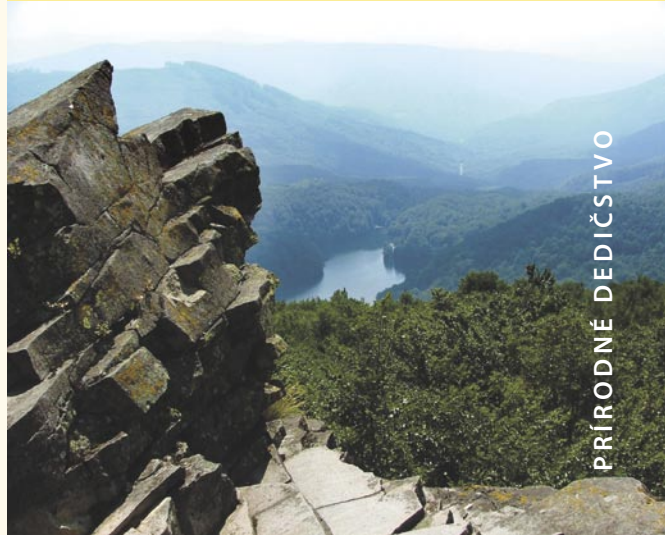
Správa CHKO Vihorlat
ul. Fraňa Kráľa 1
071 01 Michalovce
Tel.: 056-688-25-41/43
www.soprsr.sk

- HRANICA EURÓPSKEJ ÚNIE
- HRANIČNÝ PRIECHOD (EXISTUJÚCI A NAVRHOVANÝ)
- CESTA I., II. A III. TRIEDY
- PLÁNOVANÁ DIALNICA A CESTA III. TRIEDY
- ŽELEZNIČNÁ TRÁŤ
- LETISKO
- PRÍSTAV NA VODNEJ NÁDRŽI
- RYBNÍK
- KÚPELE
- CYKLOTURISTICKÁ TRASA
- TURISTICKÝ CHODNÍK
- ÚZEMIA EURÓPSKEHO VÝZNAMU
- NÁRODNÝ PARK
- CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ
- NÁRODNÁ PRÍRODNÁ REZERVÁCIA
- PRALESY ZAPÍSANÉ V ZOZNAME UNESCO**
- DREVENÝ KOSTOLÍK ZAPÍSANÝ V ZOZNAME UNESCO**
- DREVENÉ KOSTOLÍKY NA SCHENGENSKEJ HRANICI
- VOJENSKÝ OBLVOD VALAŠKOVCE
- MIKROREGIÓN OKNA
- NÁRODNÉ KULTÚRNE PAMIAJKY V MIKROREGIÓNE OKNA
- KOSTOL
- VODNÝ MLYN
- VILA, KAŠTIELIK

UNESCO NA SCHENGENE

KULTÚRNE DEDIČSTVO

PRÍRODNÉ DEDIČSTVO

Financované z programu obnovy dediny

© Autori: Anna Soročinová, Jozef Soročín
© Fotografie: Pavol Hriň (Ruská Bystrá), Milan Juhas (Morské oko a okolie), Milan Piroš (NP Poloniny); Mapy: Lucia Byšická
© Grafická úprava a sadzba: Milan Bobula
© Vydal: Jozef Soročín VŠJ, Martina Rázusa 1848/6, 071 01 Michalovce, E-mail: sorocin23@gmail.com
Pre potreby mikroregiónu OKNA, OÚ Vyšné Remety č. 112 072 41 Remetské Hámre, www.mikrookna.szm.sk
© Tlač: Tlačiareň KARNAT s.r.o., Medená 14, 040 14 Košice-Barca